

УДК 871.071.2

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2024-41-23>**Хуа Цивей**

ORCID: 0009-0007-5451-9798

аспірант

Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
506729386@qq.com

СЦЕНІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МУЗИЧНОГО ТВОРУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Мета дослідження — розкриття загальної картини феномену виконавської інтерпретації, її практичної та теоретичної складових, що безпосередньо впливають на її зміст та успішну реалізацію. В якості об'єкту нашого аналізу зазначимо теоретичні та практичні складові феномену сценічної інтерпретації вокального твору. У **методології дослідження** заявленої теми звертаємося до системного аналізу, принципу структурування отриманих даних, узагальнення виконавського, педагогічного та організаційного досвіду. Основний фокус нашого дослідження зосередився на висвітленні теоретичного базису основ та практичної складової виконавської інтерпретації, обґрунтуванні масиву її теоретичних та практичних складових, з урахуванням інноваційних засобів супроводження. **Науковою новизною** дослідження виступає виявлення, визначення та розкриття загальної системи елементів, що є теоретичним та практичним підґрунтям успішної сценічної інтерпретації вокального твору. **Висновки.** Структура та первісна база інтерпретації у виконавській діяльності вокаліста поєднує в собі два величезних компоненти: практику виступів перед аудиторією та її теоретичне підґрунтя. Акцентування уваги на структурі інтерпретації як творчого процесу та результату виконавської діяльності стало можливим завдяки аналізу матеріалів, присвячених виконавській діяльності, а також — їхній систематизації шляхом розкриття внутрішнього змісту та характерних ознак того чи іншого компонента явища. Усі ці компоненти, в свою чергу, створюють єдину масштабну та різнобічну структуру, що об'єднана поняттям «сценічна інтерпретація музичного твору». Теоретичне осмислення природи сценічної інтерпретації вокального твору передбачає наявність такого спектру галузей розгляду: історичний; методологічний; педагогічний; психологічний; стилістичний. Практична складова вибудовування сценічної інтерпретації вокального твору передбачає врахування таких компонентів: технологічний апарат; прийоми виконання; інструментарій; середовище виконання; режисерська складова; маркетингова складова. Відтворення

емоційного колориту, стиля певної епохи та певної композиторської або виконавської школи потребує безпосереднього та глибокого зв'язку з такими аспектами виконавської практики, як професійні прийоми та інструментарій виконання (у самому широкому розумінні).

Ключові слова: виконавська інтерпретація, теоретичні та практичні складові інтерпретації, сценічна інтерпретація вокального твору.

Hua Qiwei, Postgraduate Student of the Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

Stage interpretation of a musical work: theoretical and practical aspects

The purpose of the study is to reveal the general picture of the phenomenon of performance interpretation, its practical and theoretical components, which directly affect its content and successful implementation. As the object of our analysis, we will note the theoretical and practical components of the phenomenon of stage interpretation of a vocal work. **In the research methodology** of the declared topic, we refer to the system analysis, the principle of structuring the obtained data, generalization of executive, pedagogical and organizational experience. The main focus of our research was focused on highlighting the theoretical basis of the foundations and practical component of performing interpretation, substantiating the array of its theoretical and practical components, taking into account innovative means of support. **The scientific novelty** of the research is the identification, definition and disclosure of the general system of elements, which is the theoretical and practical basis of a successful stage interpretation of a vocal work. **Conclusions.** The structure and initial basis of interpretation in the performance of a vocalist combines two huge components: the practice of performing in front of an audience and its theoretical basis. Focusing attention on the structure of interpretation as a creative process and the result of executive activity became possible thanks to the analysis of materials, dedicated to executive activity, as well as their systematization by revealing the internal content and characteristic features of one or another component of the phenomenon. All these components, in turn, create a single large-scale and versatile structure united by the concept of «stage interpretation of a musical work». A theoretical understanding of the nature of the stage interpretation of a vocal work implies the presence of such a spectrum of fields of consideration: historical; methodological; pedagogical; psychological; stylistic. The practical component of building a stage interpretation of a vocal piece involves taking into account the following components: technological apparatus; performance techniques; tool kit; execution environment; directing component; marketing component. Identifying the emotional coloring, style of the singer and the composer's era or performing school requires direct and deep knowledge of such aspects of performing practice as professional techniques and performance instruments.

Key words: executive interpretation, theoretical and practical components of interpretation, stage interpretation of a vocal piece.

Актуальність дослідження. Музичне виконавство, як живий феномен, надає дуже широкий матеріал для наукових

досліджень, що присвячені базисним питанням, які стосуються внутрішніх та зовнішніх чинників феномену сценічного музикування – музичної інтерпретації. Ці питання стосуються безпосередньо різних граней артистичної діяльності: художньої, технологічної, смислової, психологічної тощо. Оскільки сценічна творчість явище гнучке та досить мобільне, воно передбачає невичерпну палітру відгуків на те, що відбувається у реальності. Саме тому проблема поглибленого аналізу основ виконавської інтерпретації, як теоретичних, так й практичних, продовжує залишатися провідною темою для музикознавчих досліджень. Саме цим зумовлено вибір теми.

Мета дослідження – розкриття загальної картини феномену виконавської інтерпретації, її практичної та теоретичної складових, що безпосередньо впливають на її зміст та успішну реалізацію. В якості об'єкту нашого аналізу зазначимо теоретичні та практичні складові феномену сценічної інтерпретації вокального твору.

Науковою новизною дослідження виступає виявлення, визначення та розкриття загальної системи елементів, що є теоретичним та практичним підґрунтям успішної сценічної інтерпретації вокального твору. **Практичне значення** роботи полягає у виявленні та структуруванні складових процесу інтерпретації вокального твору у виконавській діяльності, виявленні та обґрунтуванні інформативно-комунікативних технологій та маркетингової складової сценічної інтерпретації.

Викладення основного матеріалу. Для вивчення об'ємної картини-панорами процесу інтерпретації у виконавській діяльності необхідне глибоке базисне розуміння принципів, що формують її як цілісну систему, розкриття та засвоєння цих принципів. Двома базисними стовпами-блоками явища виконавської інтерпретації, як феномену творчої діяльності, виступають, на нашу думку, її теоретична та практична складові. Саме через теорію та практику можливо розкрити механізм формування та реалізації творчої роботи виконавця та її прикінцевого результату – сценічної інтерпретації музичного твору.

Найціннішою базою наукових досліджень у галузі музикознавства є історія концертних виступів музикантів на сценічних майданчиках у програмах різножанрової спрямованості. В свою чергу, результати цих спостережень слугують підґрунтям для висновків та гіпотез, що сприяють розумінню прогресу та

модернізації концертного виступу як особливої складової творчого процесу. Теоретична орієнтація та практичні надбання надають музикантам великої допомоги у розумінні алгоритмів виконавського мистецтва та закономірностей успішності інтерпретації у концертному виконанні.

У теперішній час виконавська культура в цілому, як й майстерність виконавця-музиканта, представляє собою інтегровану професійно-особистісну сферу. Саме в цій інтегрованій сфері й формується благодатне підґрунтя для реалізації артистичних навичок, їх розвитку та удосконалення до самого високого рівня, надбання блискучої виконавської компетентності, а відповідно – якісної інтерпретації музичного продукту у сценічному виконанні.

Усі ці аспекти дозволяють сформуванню у музикантів-виконавців глибоко художній підхід до опанування змісту творів та вибудовування їхнього інтерпретаційного контенту, що сприяє професійному та особистісно-творчому зростанню артиста.

Виконавська діяльність та, вужче – процес сценічної інтерпретації музичного твору, представляє собою особливе явище, що має складну внутрішню структуру. Приклад такої структури пропонує А. Михайлюк, відокремлюючи певні компоненти, а саме: мотиваційно-потребовий; когнітивно-інформаційний; операційно-технологічний; творчо-діяльнісний [3]. Усі перераховані вище аспекти отримують свою реалізацію в умовах поєднання міцної науково-теоретичної бази знань у галузі музикального виконавства, та, безпосередньо, практики концертного музикування, у процесі якої відбувається удосконалення виконавської майстерності.

Також теоретичну та практичну складові базису сценічної інтерпретації музичного твору поєднує єдина концепція, яка передбачає, з одного боку інтенсифікацію національного, загально-гуманістичного та загально-культурного у свідомості виконавця; а з іншого боку працює на розкриття глибини творчої індивідуальності, яка відображується в оригінальності інтерпретаційного мислення музикантів [3].

Особливу увагу слід звернути на створення гармонічної єдності у процесі розвитку емоційного та когнітивного аспектів професійного формування особистості майбутніх музикантів-виконавців. Саме така єдність, наприкінці, забезпечує високоякісний рівень інтерпретації музичного твору, у відповідності з його художньо-етичним контентом [2]. До того ж, сценічна інтерпре-

тація, як об'ємний та різнобічний вид діяльності, передбачає присутність таких компонентів, як інтегрованість даної сфери у життя соціуму, а також нероздільний глибокий зв'язок з іншими галузями та напрямками суспільної свідомості та практики (йдеться про принцип міждисциплінарних зв'язків) [1].

Таким чином, сценічна інтерпретація музичного твору отримує визначення та характеристик особливого творчо-діяльного феномену, який збуджує надати цілісну та упоряджену картину свого змісту та своїх засобів реалізації у добу різних епох, а також у рамках різних національних та стилістичних шкіл.

Проблема дослідження теоретичних та практичних основ сценічної інтерпретації музичного твору представляється величезним, об'ємним та багатогранним явищем як у самому практичному мистецтві музикування, так і у загально-науковому вираженні – музикознавстві. Кожна із сторін даної сфери, як теоретична, так і практична, у свою чергу, має в собі певні категорії, які, у свою чергу, наприкінці складають цілісну систему з обох сторін. Визначаючи категорії, що входять в «апарат» теоретичних та практичних аспектів процесу сценічної інтерпретації, дослідники отримують можливість широкого та всебічного вивчення даного феномену.

Наприклад, при розгляді історичного шляху «підвищеної» уваги до інтерпретації у музичному мистецтві, виявляється очевидною цілісна картина формування, ускладнення, оновлення та збагачення даного явища. Водночас, проявляються першоджерела цього феномену, що стали чинником багатогранного та значного рівня інтерпретаційної майстерності на сучасному етапі, а поряд з цим – еволюційно зумовлена послідовність виникнення певних прийомів концертної інтерпретації, в тому числі й інноваційних.

Вивчення методологічної бази інтерпретативної діяльності надає можливість усвідомити та осмислити значення того чи іншого принципу виконання; тієї чи іншої манери; визначити смислову та етичну спрямованість творчого продукту; усвідомити чинники, що мають вплив на результати творчої діяльності. Таким чином, у загальному та практичному розумінні відчувати художню, стилістичну, епохальну та логічну зумовленість феномену сценічної інтерпретації.

Так, виведення та визначення категорій, що складають теоретичну та практичну основи сценічної інтерпретації, сприяє роз-

криттю та опануванню даної сфери, у всьому її об'ємі та багатогранності. Комплекс таких значних елементів, що створюють цілісну систему реалізації музичного твору у сценічному виконанні, перетворює арт-проект (як «збиральний» образ творчого виступу) на багатовекторний феномен, який здатен впливати на різні галузі суспільної свідомості та життя соціуму в цілому. Як заявлено, спробуємо розрізнити та зазначити два великі блоки компонентів, що визначають якість та рівень сценічної інтерпретації вокального твору.

У **Таблиці 1** представлено провідні компоненти теоретичного блоку факторів, що впливають на рівень сценічної інтерпретації.

Таблиця 1

Назва компоненту	Характеристика змісту компоненту та його значення
Історичний аспект	Набуття, збереження та передача досвіду виконавської діяльності. Історичне розуміння твору як цілісного явища, що відповідає жанрово-стильовим та суспільно затребуваним критеріям епохи створення.
Методологічний аспект	Аналітичний підхід до проблеми виявлення та відбору найбільш оптимальних засобів та прийомів для втілення образно-сміслового наповнення музичного твору та переконливого технічного виконання. Свідоме розділення етапів опанування музичного матеріалу та його сценічного відтворення, розуміння особливостей кожного етапу, вміння керувати іманентними процесами на кожному етапі.
Педагогічний аспект	База для формування інтерпретативної майстерності. Свідомий процес набуття та накопичення необхідних для виконавця технічних прийомів, навичок та засобів реалізації музичного образу на сцені.
Психологічний аспект	Продуктивна взаємодія артиста та музичного твору: відчуття жанрово-стилістичної належності твору; розкриття, в тому числі на рівні чуття, образної семантики музичного матеріалу; адаптація теми та стилістики твору до особливостей свого темпераменту та свого сценічного амплуа.
Стилістичний аспект	Відображення традицій певної творчої школи, епохи, національних особливостей. Усвідомлення жанрово-стильової складової музичного матеріалу. Розуміння змістовної та смислової сутності твору та його сумісність із загальною тематикою арт-проекту, в тому числі, враховуючи умови його реалізації.

У **Таблиці 2** проілюстровано компоненти практичної основи сценічної інтерпретації. Кожен з компонентів виконує свою функцію у формуванні цілісної системи концепції виконання музичного твору.

Таблиця 2

Назва компоненту	Характеристика змісту компоненту та його значення
Технологічний апарат	Природні дані, психофізіологічні та м'язово-моторні здібності. Набуття певного рівня навичок професійного спрямування.
Прийоми виконання	«Фонд» практичних варіантів інтерпретації. Знання спеціалізованих прийомів/систем прийомів для виконання певних художніх та технологічних завдань, що передбачає глибинне розкриття авторської думки та, одночасно, переконливе втілення матеріалу артистом, відповідно до особистісних установок та провідних творчих задумів. Прийоми виконання розрізняються та трансформуються відповідно до епохи, традицій певної виконавської школи, індивідуального композиторського стилю автора твору.
Інструментарій	Вокально-технічна та акторська база, що забезпечує технологічну реалізацію інтерпретативного потенціалу: тембральні можливості співака, артикуляційна та нюансова гнучкість, жанрово-стильова обізнаність, загальний інтелектуальний рівень, психофізіологічні можливості щодо витривалості творчого апарату, орієнтація у виконавських методах і технологіях (в тому числі – акторських).
Середовище виконання	Просторово-акустичні характеристики приміщення, інформативно-комунікативні технології супроводу: звукова апаратура, відео, світло, кольорова палітра, dress-cod виконавця
Режисерська складова	Тема та програма виступу, з урахуванням драматургічного будування загального творчого заходу/сміслового рішення ролі-образу у виставі (будь-якого музично-сценічного жанру); сценографія творчого продукту; акторська та пластична концепції.
Маркетингова складова	Чітка адресація творчого продукту, з урахуванням соціального середовища, освітнього та загально-культурного рівня публіки, вікових характеристик глядацької аудиторії, національної складової у процесі сприйняття того чи іншого музичного продукту.

Для практичної складової сценічної інтерпретації музичного твору необхідною є наявність певного рівня технічного оснащення творчого апарату артиста та наявність умов для його

подальшого розвитку та зростання. Апарат виконавця – це база, на основі якої «включаються» у процес наступні аспекти, що запропоновані. Наприклад, на базі якостей апарату виконавця формуються професійні виконавські прийоми, як у технології співу, так й у прийомах опанування смислової складової вокального твору та виконавських сценічних навичок.

Виконавські прийоми є вельми багатогранною та мобільною сферою професійного поля. З одного боку – вони базуються та набувають професіонального рівня через усталені принципи та методики, а з іншого – набувають нових якостей, наслідуючи оновлення музичної мови, музичного фонду, та, у певному сенсі, стають віддзеркаленням своєї суспільної епохи.

Одним з провідних елементів практики виконавства на сцені є інструментарій. Даний аспект передбачає багату палітру варіативності, починаючи з тембрального забарвлення голосу, артикуляції та нюансування, інших технологічних голосових та мовленнєвих засобів тощо та, закінчуючи вміннями психологічного (акторського) спрямування – володіння своїм психологічним апаратом, акторськими алгоритмами. Також, у сучасних умовах, на ринку творчої праці набуває ваги пластична компетентність вокаліста. До того ж, високим коефіцієнтом конкурентної переваги для вокаліста вважається сукупність вмінь, які раніш висувалися лише для професійних акторів (йдеться про сукупність вокальних, акторських та пластичних вмінь), оминаючи артистів-вокалістів (оперної та камерної спеціалізації). До речі, стосовно вокальної спеціалізації, інструментарій вокаліста має дуже «особистісні» характеристики – починаючи від будови голосового апарату, та закінчуючи психологічними особливостями, типом нервової діяльності та належністю до певного амплуа (як у сенсі тембру-амплуа, так й у визначенні сценічного темпераменту).

Не менше значення для реалізації артистичного проекту має середовище – акустичний простір, в якому він транслюється глядачеві. Саме воно забезпечує той акустичний та енергетичний фон, який доповнює та значною мірою збагачує вплив музики на слухача.

Під режисерською складовою, що запропонована нами як один з аспектів практичної успішності сценічної інтерпретації вокального продукту, ми розуміємо не «режисерство» у його

загальному розумінні постановочного керівництва виставою. Йдеться про режисерську складову творчого апарату самого артиста, який повинен режисерські зауваження постановника вистави враховувати не як кінцевий висновок, а як керівництво до збудження та активної дії власного творчого апарату, який запропоновану постановочну концепцію, власне, й реалізує. А це передбачає «включення» у режисерсько-організаційну діяльність артиста по вибудовуванню ролі-образу значної ваги особистісного аспекту творчого професійного апарату артиста.

У розмаїтті теперішньої мистецької палітри, що зумовлює певний рівень конкуренції на ринку, неабиякого значення набуває маркетингова складова сценічної інтерпретації. Без урахування важливих факторів організації та успішної реалізації сценічного продукту, для виконавця стає неможливим вибудовувати інтерпретаційного контенту твору. Артист, на відміну від літератора та композитора, не може працювати «в стіл». Його професійна діяльність априорі передбачає реалізацію та втілення, які є не тільки кінцевим результатом творчості, але й виступають у ролі вагомому стимулу та мотивації творчості як технології створення «нового» продукту.

Слід зазначити, що між теоретичною та практичною сферами творчого акту – сценічної інтерпретації, існує, як єдність, так й межа, що складають специфіку кожної з них. Обидві сфери, що формують, власне, сценічну інтерпретацію музичного твору дзеркально відображують один одного: теорія інтерпретації – це атлас-путівник по найбільш яскравим досягненням музичного артистизму, практика інтерпретації – це реалізація основних висновків та гіпотез тієї галузі музикознавства, яка вивчає саме майстерність виконавця та його діяльнісну успішність. Найбільш оптимальним варіантом взаємодії цих двох галузей є принцип взаємного доповнення, взаємного збагачення та взаємного сприяння підйому виконавства на все вищі щаблі професіоналізму.

Фактори протиріччя між даними гранями творчого акту виникають тоді, коли одна чи декілька ланок основи, або усі одночасно перестають пізнавати та враховувати важливість змісту, характеристики та значущість компонентів іншої сфери. Наприклад, якщо у педагогічному аспекті формування сценічної інтерпретації не розглядається мета досконало познати самотвірний творчий апарат майбутнього артиста, та не ставиться таке

завдання, то не може відбутися процесу навчання як ефективної результативної дії.

У тому випадку, коли принципи інтерпретації, які є одною з провідних категорій практики виконавства, не стикаються з глибоким засвоєнням методологічного аспекту теоретичної складової цього процесу, підготовка до концертного виступу – репетиція та сам концертний виступ не можуть досягти бажаного ефекту, ані для артиста, ані для глядацької аудиторії.

Також, нівелюванню яскравості у презентації композиції, поданні виконавцем музичного матеріалу призводить відсутність знання музикантом особистісної психологічної конституції, своєї системи емоційного сприйняття та алгоритмів відгуку на природу музичного твору.

Відтворення емоційного колориту, стиля певної епохи та певної композиторської або виконавської школи потребує безпосереднього та глибокого зв'язку з такими аспектами виконавської практики, як професійні прийоми та інструментарій виконання (у самому широкому розумінні). Інакше сутність твору, його ідея, його значущість та наповнення у контексті історії музичної культури залишаться нерозкритими.

Висновки. Теоретичне осмислення природи сценічної інтерпретації вокального твору передбачає наявність такого спектру галузей розгляду: історичний; методологічний; педагогічний; психологічний; стилістичний.

Практична складова вибудовування сценічної інтерпретації вокального твору передбачає врахування таких компонентів: технологічний апарат; прийоми виконання; інструментарій; середовище виконання; режисерська складова; маркетингова складова.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дорбровольська Р. Реалізація інтеграції змісту професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти шляхом впровадження міжпредметних зв'язків як педагогічної умови. *Освітній простір України*. К., 2019. Вип. 16. С. 70–78.
2. Линенко А.Ф., Ніколаї Г.Ю., Левицька І.М. Методичний супровід художньо-естетичного контенту виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. К., 2019. Вип. 27. С. 17–26.

3. Михалюк А. Концептуальні положення формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів засобами українського фортепіанного мистецтва. *Освітологічний дискурс*. К., 2020. Вип. 2(29). С. 40–50. URL: <https://cutt.ly/4TmYlHz>

REFERENCES

1. Dobrovolska, R. (2019). An implementation of the integration of the content of professional training of future music teachers in the organization of the musical and aesthetic space of general secondary education institutions through the introduction of interdisciplinary links as a pedagogical condition. *Educational Space of Ukraine*, 16(16), 70–78.

2. Linenko, A., Nikolay, G., Levitskaya, I. (2019). Methodical support of artistic and aesthetic content of performance training of future teachers of music art. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University*, 27, 17–26.

3. Mihalyuk, A. (2020). Conceptual provisions of the formation of the executive culture of future music teachers with the means of the Ukrainian fortopian. *Educological discourse*, 2(29), 40–50. URL: <https://cutt.ly/4TmYlHz>.